

AGRESIVNOST – PLOD TEKMOVALNE KARIERE ALPSKEGA SMUČARJA, DA ALI NE?

Matej Tušak*, Rok Petrovič*+

POVZETEK

Poglavje o agresivnosti je danes eno izmed pomembnih področij psihologije športa. Največkrat se sprašujemo, v kakšni meri agresivnost vpliva na uspešnost v športu. Pogosto pa nas zanima tudi, katera oblika agresivnosti v neki športni panogi velja kot instrumentalna, pozitivna in katera kot reaktivna, negativna in nezaželena oblika agresivnosti.

V raziskavi sva poskušala odgovoriti na tri vprašanja:

- ali so alpski smučarji (člani) bolj agresivni kot nešportniki;
- ali je agresivnost alpskega smučarja rezultat ukvarjanja s smučanjem ali pa plod selekcije ob začetku ukvarjanja s smučanjem;
- ali agresivnost vpliva na uspešnost v tekmovalnem, alpskem smučanju, in katera oblika agresivnosti je pomembna.

V eksperiment sva zajela dve eksperimentalni skupini (ES1 in ES2) in dve kontrolni skupini (KS1 in KS2). ES1 je vključevala 15 moških, alpskih smučarjev (A in B reprezentanco Slovenije), ES2 je bila sestavljena iz 70 dečkov, alpskih smučarjev, ki se aktivno (v klubu) ne ukvarjajo s smučanjem več kot 1 leto. KS1 je vključevala 30 moških, izenačenih po starosti, izobrazbi in regionalni pripadnosti z ES1, KS2 pa je sestavljalo 66 moških merjencev, ki so bili izenačeni po istih kriterijih s skupino ES2. Vse poskusne osebe so bile preizkušene z Buss-Durkeejevim vprašalnikom agresivnosti.

Primerjava vrhunskih alpskih smučarjev in nešportnikov kaže, da so smučarji pomembno bolj telesno agresivni in razdražljivi. Rezultati sugerirajo, da je ukvarjanje z alpskim smučanjem vplivalo vsaj na telesno agresivnost, besedno agresivnost, posredno agresivnost in razdražljivost. Ugotavljanje povezanosti med agresivnostjo in uspešnostjo je dalo samo eno pomembno korelacijo, med telesno agresivnostjo in super veleslalomom. Celotna raziskava ne nakazuje neposredne povezave med agresivnostjo in uspešnostjo v alpskem smučanju. Zelo verjetno je agresivnost samo ena komponenta, ki šele v interakciji z drugimi vpliva na uspešnost v smučanju.

* Fakulteta za šport, Gortanova 22, Ljubljana

IZHODIŠČA

Alpsko smučanje in agresivnost v športu sta področji, ki sta še relativno malo raziskani. Razloge gre iskati v veliki kompleksnosti alpskega smučanja in v še bolj zapletenih povezavah med komponentami, ki vplivajo na uspešnost v alpskem smučanju (tehnika, tekmovalni pogoji, oprema, psihosomatični status smučarja...). Agresivnost je samo ena izmed spremenljivk v psihološkem prostoru (motivacija, tekmovalna psihična pripravljenost, aktivacija ...). Problema agresivnosti pa sva se lotila predvsem zato, ker njen pomen pojmujeva ne samo ločeno od ostalih spremenljivk (kjer nedvomno ima svojo vrednost in vpliv), ampak še posebej v povezavi s tistimi, ki pomembno vplivajo na uspešnost v alpskem smučanju.

Pojmovanja agresivnosti

Pojem agresivnosti je eden najmanj jasnih in najbolj protislovnih pojmov, ki jih uporabljamo v psihologiji. Različni avtorji agresivnost pojmujejo kot instinkt, nagon, izvor energije, čustvo, način prisile, reakcijo na frustracijo itd. Pojmovanja agresivnosti bi lahko strnili v naslednje večje sklope (Tušak M., 1993):

- instinktivistična pojmovanja agresivnosti,
- frustracijska pojmovanja agresivnosti,
- motivacijska pojmovanja agresivnosti,
- agresivnost kot naučena aktivnost,
- agresivnost kot osebna lastnost.

Instinktivistično pojmovanje agresivnosti vidi izvor agresivnosti v vrojenih osnovah, t.i. instinktih. Tovrstno pojmovanje agresivnosti je najstarejše. Prva taka pojmovanja zasledimo že pri nekaterih filozofih (Thomas Hobbes). Med psihologi je prvi govoril o agresivnem instinktu Mc Dougall, najpomembnejši tovrstni pojmovanji agresivnosti pa sta podala K. Lorenz in S. Freud.

Danes agresivnost pogosteje obravnavajo kot posledico različnih vrst frustracij. Tako usmeritev sprejema večina neoanalitikov (Fromm, Horneyeva, Reich, Sullivan in Schultz-Henke), predstavniki organizmičnih teorij osebnosti in humanistični psihologi (Maslow, Rogers).

Tudi behavioristično usmerjeni psihologi so sprejeli frustracijo kot izvor agresivnosti. Prva, ki sta začela eksperimentalno preučevati agresivnost, sta bila Dollard in Miller (1939) s sodelavci z univerze Yale. Agresivnost sta pojmovala kot pridobljeni motiv oz. gon (odtod tudi motivacijska pojmovanja agresivnosti), ki ga vzbudi frustracija. Ta je v eni izmed oblik praktično stalno prisotna in zato predstavlja trajen vir agresivnosti. Kasneje sta svoje pojmovanje omilila in pojmovala agresivnost samo kot prevladujočo reakcijo na frustracijo.

Teorija socialnega učenja združuje psihološka načela o zakonitostih učenja agresivnosti z vsestransko analizo dejanskega socialnega okolja, ki posameznikove agresivne oblike vedenja vzbuja in ojačuje. Vedno več raziskovalcev se danes nagiba k pojmovanju agresivnosti kot naučene oblike vedenja. Agresivnost naj bi bila pridobljena tako kot mnoge druge aktivnosti in reakcije. Bandura s sodelavci (1977) trdi, da so ljudje agresivni predvsem zato:

- ker so se iz preteklih izkušenj naučili agresivnosti,
- ker so bili v preteklosti nagrajevani za določene agresivne reakcije,
- ker jih okolica neposredno vzpodbuja k agresivnosti (ukazi, v športu).

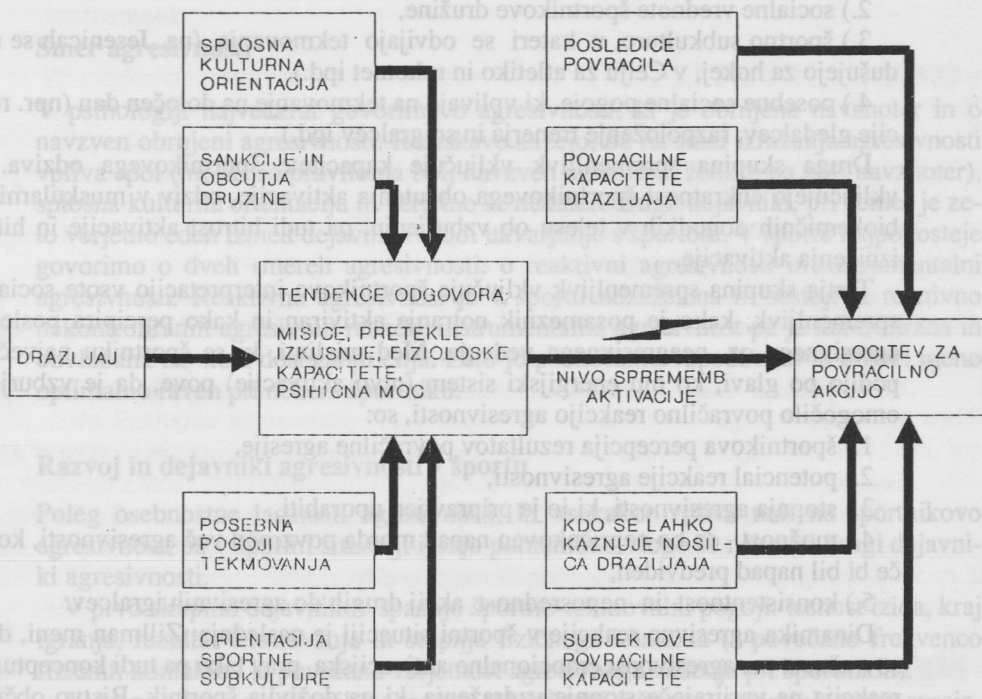
Na osnovi teorije socialnega učenja je Bandura (1973) razvil novo pojmovanje agresivnosti, ki upošteva tri skupine dejavnikov.

1.) Načini in pogoji, v katerih se razvija agresivno vedenje, so izvori agresivnosti. Sem spadajo poleg bioloških osnov, ki jih teorija ne zanika, predvsem različne oblike učenja.

2.) Dejavniki, ki povzročajo, da bo posameznik naučeno vedenje izvajal, so vzbujevalci agresivnosti. Sem uvršča vpliv vzornikov, oblike odvrtačajočega delovanja ter spoznavne vplive (pričakovanje ugodnih posledic).

3.) Notranji in zunanji vplivi, ki vedenje ohranjajo, so ojačevalci agresivnosti. Sem prišteva zunanje ojačenje (materialne nagrade, odstranitev frustracije itd.), posredno ojačenje in samoojačenje (posameznik si ustvari določene norme, po katerih presoja svoja dejanja).

Agresivnost kot osebnostna lastnost: pogosto doživljanje frustracij, ki jih posameznik tolmači kot neupravičene oz. namerne, lahko pod določenimi pogoji pripelje do razvoja močnih agresivnih navad, ki povzročijo, da se oseba agresivno odziva na večje število situacij. Na ta način je pojmovana agresivnost kot osebnostna lastnost, ki v interakciji s situacijo predstavlja pomemben izvor agresivnih občutij in vedenja. Buss (1961) navaja štiri dejavnike stopnje posameznikove agresivnosti. Omenja pomen pogostosti frustracij, pogostost pozitivnih in negativnih ojačenj, socialne vplive in temperament. Berkowitz (1962) pojmuje agresivnost kot osebnostno potezo, ki vpliva na konsistentnost vedenja. Agresivna oseba se hitro vzburi in se agresivno odzove na večje število dražljajev.

Med sodobnejšimi pojmovanji agresivnosti je najpogostejše citiran D. Zillmanov (1979) trifaktorski model sovražnosti in agresivnosti. Teorija odseva predvsem njegovo zanimanje za biološko osnovo človekove aktivacije oz. vzburljenja, kombinirana oz. pojmovana pa je v skladu s sodobnimi pojmovanji kognitivne psihologije.

Vključuje tri komponente:

- 1.) dispozicijsko komponento, ki jo sestavljajo človekove vrojene reakcijske tendence,
- 2.) ekscitatorno komponento, ki vsebuje reakcije vzburljenja in pripravlja posameznika na določeno motorično aktivnost, kakršno oseba potrebuje za spopad (to komponento spremljajo višji spoznavni procesi),
- 3.) izkustveno komponento emocionalnega vedenja, ki vsebuje oceno emocionalne reakcije kot posledice ekscitacije (2. komponente).

Tretja komponenta naj bi bila modifikator oz. korektor, kontrolira preproste in osnovne naučene odzive posameznika na drugo komponento. Zillmanov model agresivnosti v športu

Model vsebuje psihofiziološke, psihološke in socialne konstrukte. Zillman (1979) ga je izpeljal iz lastnega splošnega modela agresivnosti.

Model se naslanja na Zillmanovo pojmovanje bazičnih dispozicij v vplivu na začetno stanje v nivoju aktivacije. Dispozicije lahko vključujejo tudi pretekle izkušnje in tudi osnovne karakteristike odgovora posameznika.

Model združuje štiri nivoje spremenljivk:

- 1.) splošno kulturno orientacijo, v kateri se športno tekmovanje odvija,
- 2.) socialne vrednote športnikove družine,
- 3.) športno subkulturo, v kateri se odvijajo tekmovanja (na Jesenicah se navdušujejo za hokej, v Celju za atletiko in rokomet ipd.),
- 4.) posebne socialne pogoje, ki vplivajo na tekmovanje na določen dan (npr. reakcije gledalcev, razpoloženje trenerja in igralcev ipd.).

Druga skupina spremenljivk vključuje kapacitete športnikovega odziva. Te vključujejo enkratnost športnikovega občutenja aktivacije, odziv v mišičnih in biokemičnih dogodkih v telesu ob vzburljenju, pa tudi hitrost aktivacije in hitrost izničenja aktivacije.

Tretja skupina spremenljivk vključuje športnikovo interpretacijo vsote socialnih spremenljivk, kako je posameznik notranje aktiviran in kako percipira posledice agresivnega oz. neagresivnega vedenja. Med mislimi, ki se športniku največkrat podijo po glavi, ko mu energijski sistem (nivo aktivacije) pove, da je vzburljenje omogočilo povračilno reakcijo agresivnosti, so:

- 1.) športnikova percepcija rezultatov povračilne agresije,
- 2.) potencial reakcije agresivnosti,
- 3.) stopnja agresivnosti, ki jo je pripravljen uporabiti,
- 4.) možnost, da bo nepričakovan napad morda povzročil več agresivnosti, kot pa če bi bil napad predviden,
- 5.) konsistentnost in neposrednost akcij drugih do agresivnih igralcev.

Dinamika agresivne reakcije v športni situaciji je naslednja: Zillman meni, da je sovražnost oz. agresivnost emocionalno aktivacijska, prav tako pa tudi konceptualna reakcija na variirajoče stopnje vzdraženja, ki ga doživlja športnik. Bistvo občutka sovražnosti oz. agresivnosti in kasnejše neposredne agresivnosti je v dražljaju, ki povzroči vzburljenost (ekscitacijo) oz. aktivacijo s pomočjo avtomatičnih nevrobioloških funkcij, ki pošljejo sporočila po celem telesu, kako naj motorično reagira

(beg ali spopad). Dražljaj, ki povzroči tak vzorec pripravljenosti za aktivnost, je lahko bolečina (trenutna izkušnja) ali verbalno poniževanje ali pa daljše stresne situacije (npr. slabi odnosi) ipd. Pod vplivom dražljaja (npr. udarec nasprotnika) se izoblikujejo določene spremembe v nivoju aktivacije. Kako velike bodo te spremembe, je odvisno od kapacitet športnikovega odziva in od vpliva socialnih spremenjivk. Povišana aktivacija pa še ne pomeni povračilne (agresivne) akcije. V tej fazi interaktivno sodelujejo fiziološki in kognitivni dejavniki, ki določajo, ali bo prišlo do takojšnjega sproženja agresivnega odgovora oz. povračila ali do odložene povračila oz. obvladanja, preprečitve agresivnosti. Zillman poudarja tako pomen posameznikove ocene vzroka vzbujenja kot tudi razmišljanja o načinih odzivanja, ki so lahko neposredna fizična agresija ali pa kateri drug, substitutiven, v določeni situaciji morda ustrenejši način. Pod pretečo grožnjo ali v pogojih nasilja, povzročenega fizično ali z žaljenjem (sramotenjem), se človekov sistem za pripravljenost avtomatično sproži. Posameznikovi spoznavni procesi (premišljanje) v interakciji z naraščanjem aktivacije- vzbujenja definirajo obliko kasnejšega agresivnega ali neagresivnega vedenja. Včasih športnik presodi, da nima dovolj kapacitet (moči) za povračilen udarec. Drugič spet predvideva močne negativne posledice take reakcije in se zato spet ne odzove agresivno. Včasih je nasprotnika že kaznoval sodnik, zato športnik nima potrebe vrniti udarec. Vidimo, da agresivna reakcija ni preprost odziv na povečano aktivacijo, ampak imajo pomembno vlogo pri načrtovanju agresivnosti posameznikove kognitivne interpretacije. Prav to pa je tisto področje, kjer se pojavlja možnost posredovanja in vplivanja psihologa in trenerja na agresivnost športnika.

Smer agresivnosti

V psihologiji največkrat govorimo o agresivnosti, ki je obrnjena navznoter in o navzven obrnjeni agresivnosti. Raziskave kažejo, da na smer izražanja agresivnosti vpliva spol (moški so praviloma bolj navzven agresivni, ženske pa bolj navznoter), splošna kulturna orientacija in verjetno še nekateri drugi dejavniki, pri čemer je zelo verjetno eden izmed dejavnikov tudi ukvarjanje s športom. V športu najpogosteje govorimo o dveh smereh agresivnosti: o reaktivni agresivnosti in instrumentalni agresivnosti. Reaktivna agresivnost je v športu nezaželen in sestoji iz relativno nekontroliranih agresivnih reakcij, instrumentalna agresivnost pa je kontrolirana in obvladana ter služi doseganju cilja. Zato jo poskušamo vzpodbujati in doseči njeno optimalno raven pri nekem športniku.

Razvoj in dejavniki agresivnosti v športu

Poleg osebnostne lastnosti agresivnosti, ki vsekakor vpliva tudi na športnikovo agresivnost, pa v športni situaciji igrajo pomembno vlogo še nekateri drugi dejavniki agresivnosti.

V prvo skupino dejavnikov spadajo športno-tekmovalni pogoji: tesnost izida, kraj igranja, rezultat tekmovanja in stopnja fizičnega kontakta (s povečano frekvenco fizičnih kontaktov je povečana verjetnost agresivnega vedenja pri športnikih).

V drugo skupino dejavnikov spadajo udeleženci v športu: soigralci (preko sprejemanja ali zavračanja agresivnosti), sodniki (preko kaznovanja oz. nekaznovanja), trenerji (preko ojačevanja agresivnega vedenja), gledalci in sredstva množičnega obveščanja (preko agresivnih športnih vzornikov, ki jih nudijo gledalcem).

Na agresivnost v športu v veliki meri vpliva tudi različnost v obravnavanju in nagrajevanju agresivnih dejanj. V nekaterih športnih panogah neposredno agresivnost v obliki fizičnih dejanj proti nasprotniku spodbujajo celo pravila, medtem ko je v drugih panogah smer in intenzivnost agresivnosti odvisna od stopnje tolerantnosti gledalcev, sodnikov in soigralcev.

Alpsko smučanje se kaže v tem kontekstu kot relativno neagresiven šport. Vendar ali je temu res tako? Res je, da v alpskem smučanju ne prihaja do direktnega kontakta z nasprotnikom, da vpliv sodnikov ne igra pomembne vloge v končnem rezultatu, vendar (oz. ravno zaradi tega) nobena oblika agresivnosti ni s pravili sankcionirana. Po drugi strani pa zahteva izkoristek takorekoč vseh psihofizičnih sposobnosti v zelo kratkem času. V mnogih pogledih se lahko meri z obremenitvami pri teku na 400m, ki ga nekateri teoretiki športa uvrščajo med fiziološko najnapornejše športe. Poleg dolžine in vrste napora pa ima alpsko smučanje posebnosti, v katerih mora odigrati tudi agresivnost svojo vlogo. Že gledano npr. samo s fiziološkega vidika obremenitve v alpskem smučanju, je potrebno opozoriti, da se obremenitve (Nachbauer, Fetz, Muller, 1986, 1987, 1988; Petrovič, Kugovnik, Čuk, 1993), izmerjene v zavojih, nahajajo v prostoru vrednosti, ki se jih označuje z izrazom submaksimalne obremenitve. Najpomembnejše pri tem pa je, da visoke vrednosti submaksimalne obremenitve trajajo relativno dolgo časa, v skrajnostih tudi okoli 0.7 sek. Zvečine pa so v časovnem polju, ki je pod kontrolo zavesti (to velja še posebej za SM, SG in VSL). Tako se športnik ne more v tolikšni meri zanašati na vpliv mišičnih refleksov in mora sam zavestno doseči, in še pomembneje vzdrževati, potrebno stopnjo aktivacije. Pri tem pa so določene oblike agresivnosti zagotovo potreben del v skupini dejavnikov, ki vplivajo na jakost aktivacije.

CILJI IN HIPOTEZE

V raziskavi sva si zastavila tri problemske naloge. Te so:

- ugotoviti, ali obstajajo razlike v agresivnosti (in v katerih oblikah) med najboljšimi slovenskimi alpskimi smučarji in nešportniki;
- ugotoviti, ali so že mladi alpski smučarji na začetku tekmovalne aktivnosti drugače agresivni kot nešportniki;
- ugotoviti, ali so razlike med njimi posledica ukvarjanja s tekmovalnim športom;
- ugotoviti, ali obstaja zveza med agresivnostjo (in v katerih oblikah) in uspešnostjo v posameznih alpskih disciplinah.

Na podlagi tako zastavljenih ciljev meniva, da lahko postaviva naslednje hipoteze:

H1: Med najboljšimi alpskimi smučarji in nešportniki obstajajo razlike v agresivnosti.

H02: Med dečki, ki se začnejo tekmovalno ukvarjati z alpskim smučanjem, in dečki- nešportniki iste starosti ni razlik v agresivnosti.

H3: Dobljene razlike so rezultat ukvarjanja s športom.

METODA

Vzorec

V raziskavo, ki je transferzalnega in longitudinalnega značaja, sva vključila dve eksperimentalni in dve kontrolni skupini.

- ES1 je vključevala 15 najboljših moških alpskih smučarjev v Sloveniji v sezoni 1992/93 v članski konkurenci.

- KS1 je vključevala 30 moških merjencev nešportnikov.

Skupini ES1 in KS1 sta bili izenačeni po naslednjih kriterijih:

- spol,

- starost,

- izobrazbi,

- regionalni pripadnosti,

- $KS1 = 2 \times ES1$.

- ES2 je vključevala 70 alpskih smučarjev moškega spola, ki se z aktivnim tekmovalnim smučanjem ne ukvarjajo dlje kot eno leto in pol.

- KS2 je vključevala 66 moških merjencev nešportnikov.

Skupini ES2 in KS2 sta bili izenačeni po naslednjih kriterijih:

- spol,

- starost,

- izobrazba,

- regionalna pripadnost.

Vzorec ES1 je hkrati populacija najboljših slovenskih moških alpskih smučarjev, vzorec ES2 pa je izbran po sistemu naključnega izbora smučarskih klubov, ki so registrirani pri SZS.

Instrument:

Za merjenje agresivnosti oz. posameznih oblik agresivnosti sva uporabila Buss-Durkeejev vprašalnik agresivnosti (1961).

Vprašalnik meri osem naslednjih oblik agresivnega vedenja:

1.) Telesna agresivnost (TA) se nanaša na pripravljenost za pretepanje in fizično obračunavanje. Ne vključuje uničevanja predmetov.

2.) Besedna agresivnost (BA) kaže na negativni odnos, ki se izraža v načinu ali vsebini govora. Način govora je lahko kričav ali prepirljiv, vsebina pa vključuje grožnje, preklinjanje in žalitve.

3.) Negativizem (NE) označuje vse oblike nasprotovalega vedenja, ki je usmerjeno proti avtoriteti. Vključuje odklonitev sodelovanja na kontinuumu od pasivnega nestrinjanja do odkritega upora proti avtoritetam, zakonom ali konvencijam.

4.) Posredna agresivnost (PA) vključuje neusmerjeno agresivnost. Sem sodijo vse oblike agresivnosti, ki niso usmerjene na specifičen cilj. To so napadi besa, loputanje z vrati, opravljanje in zbijanje šal na račun drugih.

5.) Razdražljivost (RA) se kaže v pripravljenosti izbruhniti ob najmanjšem izzivu in vključuje naglo jezo, ogorčenost, grobost in slabo voljo.

6.) Sovražnost (SO) označuje generaliziran občutek zamere, ljubosumnosti in sovražna čustva do vsega sveta zaradi resničnega ali umišljenega zapostavljanja.

7.) Sumničavost (SU) predstavlja projekcijo sovražnosti na druge. Kaže se v pretirani nezaupljivosti in previdnosti v odnosu z drugimi, v skrajni obliki pa tudi v prepričanju, da nas drugi zaničujejo in nam želijo škoditi.

8.) Občutki krivde (OK) označujejo navznoter obrnjeno agresivnost in se izražajo v prepričanju, da smo moralno neustrežni, da nismo pravilno ravnali ter v občutkih slabe vesti.

Postopek dela:

Aplikacija vprašalnika je bila izvedena individualno na preizkušancih ES1 in KS1. Za aplikacijo vprašalnika na skupini ES2 in KS2 sva preizkušance zaradi starostnih omejitev oz. nekaterih njim težje razumljivih izrazov v vprašalniku uvodno posebej pripravila na način odgovarjanja. Po koncu sezone (92/93) sva za skupino ES1 vzela FIS točke v slalomu, veleslalomu, super G-ju in smuku kot pokazatelj uspešnosti v alpskem smučanju.

Metode obdelave podatkov: V začetni fazi sva naredila osnovno statistiko in test analize variance za naslednje kombinacije:

- ES1 - KS1,
- ES2 - KS2,
- ES1 - ES2,
- KS1 - KS2.

Za ugotavljanje vpliva oblik agresivnosti na uspešnost v posamezni smučarski disciplini bi bila najboljša metoda multiple regresijske analize. Zaradi relativno majhnega števila preizkušancev v ES1 sva poskušala samo ugotavljati stopnjo povezanosti med posameznimi oblikami agresivnosti in uspehom v posameznih disciplinah. Za to pa sva računala Pearsonov koeficient korelacije.

REZULTATI IN DISKUSIJA

Tabela 1: Srednje vrednosti in variabilnost skupin za posamezne oblike agresivnosti

Oblike agresiv	ES1		ES2		KS1		KS2	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
TA	5.33	2.16	6.56	2.32	3.17	2.17	7.73	1.76
PA	4.93	2.40	4.84	2.33	4.37	2.21	5.49	2.11
RA	6.87	2.23	6.09	2.10	5.07	2.74	6.79	1.84
BA	9.07	1.83	7.60	2.33	7.93	1.98	9.16	1.85
NE	2.80	1.32	3.53	1.09	2.67	1.47	4.09	0.94
SO	3.67	2.13	4.88	1.71	3.03	2.06	5.15	1.50
SU	5.00	1.73	6.16	1.49	4.10	1.73	6.73	1.48
OK	5.40	1.72	6.58	1.73	4.63	1.85	6.73	1.50

Tabela 2: Pomembnost razlik med skupinami

Oblike agresiv.	ES1-KS1		ES2-KS2		ES1-ES2		KS1-KS2	
	F	Fp	F	Fp	F	Fp	F	Fp
TA	10.02	.002*	10.89	.001*	3.52	.064	119.56	.000*
PA	0.62	.434	2.83	.095	0.02	.892	5.64	.019*
RA	4.84	.033*	4.29	.040*	1.67	.199	13.15	.000*
BA	3.43	.071	18.75	.000*	5.23	.025*	8.80	.003*
NE	0.09	.768	10.36	.001*	5.14	.026*	32.74	.000*
SO	0.93	.341	0.92	.338	5.76	.019*	32.28	.000*
SU	2.71	.107	4.99	.027*	7.03	.009*	58.24	.000*
OK	1.80	.187	0.26	.613	5.80	.018*	34.55	.000*

Primerjava najboljših alpskih smučarjev (ES1) in nešportnikov (KS1) kaže, da se skupini med seboj pomembno razlikujeta v telesni agresivnosti ($F=10.02$) in razdražljivosti ($F=4.84$), opazna pa je tudi določena tendenca v razlikah pri besedni agresivnosti ($F=3.43$). Alpski smučarji dosegajo pomembno višje rezultate pri razdražljivosti in hkrati manifestirajo več telesne in besedne agresivnosti kot nešportniki. V ostalih oblikah agresivnosti sicer ne najdemo statistično pomembnih razlik, vendar je pomembno poudariti, da ima ES1 prav na vseh oblikah agresivnosti višje rezultate kot KS1. Globalna ocena agresivnosti (na podlagi vseh 8 indikatorjev) nam omogoča sprejeti H1 o večji agresivnosti najboljših alpskih smučarjev.

Za katerokoli športno aktivnost je nujno potrebna povečana aktivacija (glej Zillmanov model). Razdražljivost je lahko dokaj dober pokazatelj športnikove aktivacije. Pokazalo se je, da so alpski smučarji veliko bolj razdražljivi kot nešportniki, kar se popolnoma ujema z dosedanjimi ugotovitvami (Tušak, 1992). Povečana aktivacija predstavlja nujno osnovo za agresivno reakcijo, vendar pa sama po sebi agresivne reakcije še ne zagotavlja. Vsekakor pa jo že v določeni meri pogojuje. V kakšni obliki se bo reakcija izrazila je odvisno od športnikovih izkušenj in situacije, ki kot zelo pomembno spremenljivko vključuje značilnosti posamezne športne panoge. Na prvi pogled je nenavadno, da so merjenci v ES1 statistično pomembno bolj telesno agresivni (TA) in da je tudi v besedni agresivnosti (BA) tendenca na strani ES1. Povečana razdražljivost športnika "sili" k določeni reakciji. Izhajajoč iz Zillmanovega modela (modifikatorske tretje komponente) lahko predpostavljamo več agresivnih reakcij pri tistih posameznikih, ki sebe doživljajo kot telesno močnejše, kot take, ki imajo dovolj kapacitet za boj proti potencialni grožnji. Besedna agresivnost je tista oblika agresivnosti, ki je pravila športne panoge, posebej pri alpskem smučanju, ne sankcionirajo, tako da omogoča smučarju sprostiti motečo napetost. Do nje, glede na veliko količino stresnih dogodkov v športu, pogosto prihaja. Zato je višja besedna agresivnost pri alpskih smučarjih v veliki meri pričakovana.

Primerjava začetnikov smučarjev (ES2) in KS2 kaže, da se skupini med seboj pomembno razlikujeta skoraj v vseh oblikah agresivnosti, razen v sovražnosti in občutkih krivde. Tukaj je slika ravno obrnjena kot pri primerjavi ES1 in KS1. KS2 je bolj telesno ($F=10.89$) in besedno ($F=18.75$) agresivna, bolj razdražljiva ($F=4.29$) in bolj negativistična (10.36), najdemo pa tudi tendenco k večji posredni agresivnosti (2.83) pri KS2 kot pri ES2. Na osnovi rezultatov lahko zaključimo, da se ES2 in KS2 pomembno razlikujeta v agresivnosti, zato zavračava H02. Ob začetku ukvarjanja s alpskim smučanjem so začetniki očitno manj agresivni kot njihovi vrstniki-nešportniki. Čemu tako?

Ena od verjetnih razlag se naslanja na ugotovitve (M. Žvan, 1983, 1990; V. Debevc, 1974; V. Matijevec, 1991), da so družine, iz katerih izhajajo alpski smučarji v zadnjih 15 letih, na socialni lestvici višje rangirane od povprečja. Višji socialni sloj ne tolerira oz. ne nagrajuje agresivnih reakcij v tolikšni meri kot nižji sloj. Za otroke višjega socialnega sloja se preprosto "ne spodobi" biti agresiven. Agresivnost je tam pogostejše sankcionirana, zato lahko pričakujemo, da otroci takih družin izkazujejo manj agresivno vedenje (glej teorija socialnega učenja, Bandura, 1973).

Z analizo sprememb v agresivnosti med začetniki in uspešnimi alpskimi smučarji sva poskušala ugotovljati vpliv tekmovalne kariere na agresivnost. Primerjava KS1 in KS2 je pokazala, da se je v kontrolni skupini nešportnikov agresivnost v vseh oblikah statistično pomembno zmanjšala (TA: $F=119.56$, PA: $F=5.64$, RA: $F=13.15$, BA: $F=8.80$, NE: $F=32.74$, SO: $F=32.28$, SU: $F=58.24$, OK: $F=34.55$). Taki rezultati so v skladu s pričakovanji. Otroci v procesu socializacije zamenjajo prvotne agresivne reakcije za doseganje cilja (jok, pretepanje z vrstniki, vpitje in kričanje ...) z

bolj socializiranimi in v družbi sprejetimi oz. dovoljenimi načini vedenja. Ta upad agresivnosti nam lahko služi kot kriterij oz. primerjava z razlikami med odraslimi alpskimi smučarji (ES1) in začetniki (ES2). Primerjava med ES1 in ES2 je dala naslednje rezultate. Sprememba agresivnosti je statistično pomembna v BA ($F=5.23$), NE ($F=5.14$), SO ($F=5.76$), SU ($F=7.03$) in OK ($F=5.80$) med ES2 in ES1; med KS1 in KS2 pa je padec pomemben v vseh oblikah.

Prav v vseh oblikah pa je padec agresivnosti med začetniki in odraslimi smučarji manjši kot v kontrolni skupini. Še več, v posredni agresivnosti, razdražljivosti in besedni agresivnosti je prišlo celo do porasta agresivnosti. Vse to dokazuje, da je vpliv tekmovalne kariere in ukvarjanja z alpskim smučanjem močno zmanjšal upad agresivnosti, v treh oblikah pa kljub običajnemu trendu upada celo povzročil porast agresivnosti. Največje so razlike pri besedni agresivnosti (med ES2 in ES1), ki se močno poveča kljub pomembnemu zmanjšanju med KS2 in KS1. Zelo podobna je slika pri razdražljivosti. Rezultati sugerirajo, da je ukvarjanje z alpskim smučanjem vplivalo na telesno agresivnost, besedno agresivnost, posredno agresivnost in razdražljivost. Pri negativizmu, sovražnosti in sumničavosti ter občutkih krivde pa so razlike plod vsaj dveh faktorjev: socializacijskih in morda tudi vpliva ukvarjanja s tekmovalnim smučanjem. Na podlagi rezultatov delno sprejememo H3, posebej tisti del, ki se nanaša na navzven usmerjeno agresivnost.

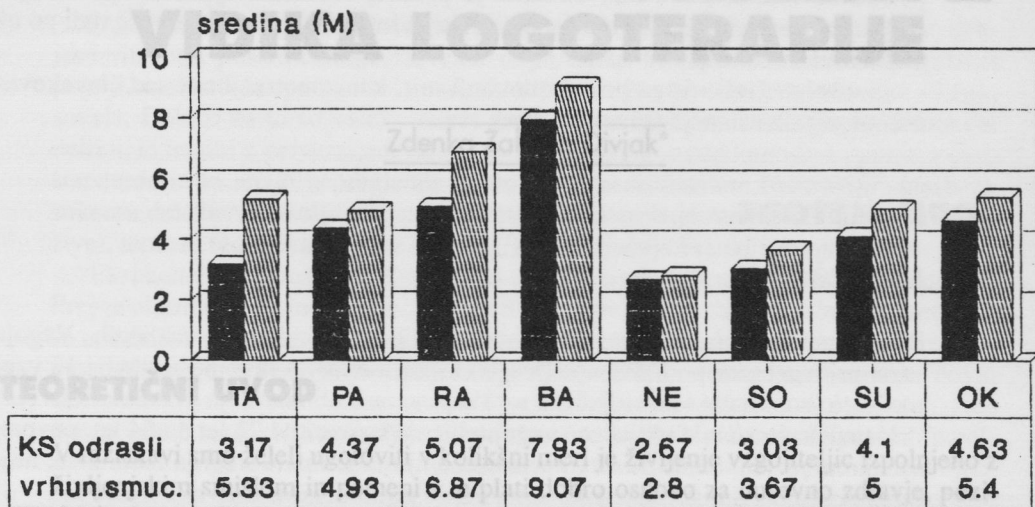
Ugotavljanje povezanosti med posameznimi oblikami agresivnosti in uspešnostjo je dalo samo en statistično pomemben korelacijski koeficient, kar sugerira, da med vrhunskimi alpskimi smučarji agresivnost ni tisti dejavnik, ki bi diferenciral najboljše slovenske alpske smučarje po uspešnosti. Edini pomemben korelacijski koeficient je med TA in FIS-točkami v super G-ju (0.56 ; $p < 0.05$), na meji pomembnosti pa je koeficient med TA in FIS-točkami v smuku (0.46). Tudi to bi lahko razložili s pomočjo Zillmanovega modela. Smučar, ki se počuti telesno močnejšega, bolj kompetentnega, si dovoli izvesti npr. gibe v zavoju bolj pogumno, z manj strahu pred posledicami.

Rezultati v celoti kljub vsemu govorijo nekako v prid razmišljanjem, da je agresivnost samo ena komponenta uspešnosti, ki pa pomembno vpliva na uspeh šele v interakciji z drugimi spremenljivkami (npr. motivacijo ipd.).

ZAKLJUČEK

Primerjava eksperimentalnih in kontrolnih skupin je potrdila obstoj nekaterih razlik v agresivnosti. Prav tako lahko postaviva hipotezo, da vsaj na TA, PO, RA in BA pomembno vpliva ukvarjanje s tekmovalnim smučarskim športom, in sicer na ta način, da preko vzpodbujanja in nagrajevanja instrumentalne, navzven usmerjene agresivnosti, zavira upad agresivnosti, ki je sicer karakterističen v procesu socializacije otroka. Za potrditev te hipoteze je potrebno študijo nadaljevati longitudinalno. Ta bi omogočala večjo zanesljivost pri opredeljevanju vpliva ukvarjanja s tekmovalnim alpskim smučanjem na agresivnost smučarja.

OSEBNOST VZGOJITELJA Z VZGOJITELJSKIM LOGOTERAPIJEM

LITERATURA

Cratty, Bryant J. (1983). Psychology in contemporary sport. - Englewood Cliffs, N. J.: Prentice Hall.

Debevc, V. (1974). Povezanost med nekaterimi stratifikacijskimi dejavniki in rekreativno zimsko športno aktivnostjo v različnih smučarskih klubih. VŠTK. - Lamovec, T. in Rojnik, A. (1978). Agresivnost. Ljubljana, DDU Univerzum.

Lorenz, K. (1970). O agresivnosti. Beograd, Zodijak.

Matičevac, V (1991). Primerjava socioekonomskih indikatorjev med pionirji člani tekmovalnih selekcij in člani alpske šole smučanja. Ljubljana, Fakulteta za šport. - Musek, J. (1993). Znanstvena podoba osebnosti. Ljubljana, Educy. - Orlick, T. (1980). In Pursuit of Excellence. Champaign, Illinois, Leisure Press. - Petrovič, R., Kugovnik, O., Čuk, I. (1993). Kinematično dinamični parametri veleslalomskih zavojev - kot podlaga za varnejše in smotrnejše delo z mladimi alpskimi smučarji. Bled, 2. mednarodni simpozij šport mladih.

Russel, G.W. (1983). Psychological Issues in Sports Aggression. (Chap.10) iz Sports Violence.

Tušak, M. (1993). Agresivnost v vrhunskem športu. Bled, 2. mednarodni simpozij šport mladih.

Žvan, M. (1983). Povezanost nekaterih stratifikacijskih dejavnikov z uspešnostjo v alpskem s učenju. Ljubljana, FTK.

Žvan, M. (1990). Povezanost položaja merjencev na indikatorjih socialnega razlikovanja z uspešnostjo v alpskem smučanju. Ljubljana, FTK.

